

ЯНА ЮРІЇВНА КОНЮШЕНКО,

доктор юридичних наук, доцент,
Національна академія внутрішніх справ (м. Київ),
кафедра кримінального процесу;

 <https://orcid.org/0000-0003-4988-0793>,
e-mail: vizirmasha@i.ua

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ЯК СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ: ОКРЕМІ ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

Статтю присвячено окремим дискусійним питанням проведення огляду як слідчої (розшукової) дії. Звернено увагу на відсутність законодавчого тлумачення поняття «огляд», наведено доктринальні його визначення та надано авторське бачення щодо праворозуміння цього поняття. Під час визначення видів огляду підтримано позицію науковців, що освідування є окремою слідчою (розшуковою) дією, хоча має багато спільного з оглядом. Окрему увагу приділено огляду місця події як невідкладній слідчій (розшуковій) дії, в ході чого визначено, що оперативні працівники не мають права його проводити. З урахуванням зарубіжного досвіду висловлено думку про необхідність відмови від участі понятих під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Ключові слова: огляд, освідування, слідча (розшукова) дія, фіксування кримінального провадження.

Оригінальна стаття

ВСТУП. Як свідчать історичні джерела, правовому інституту слідчих (розшукових) дій завжди приділялась належна увага як ученими-процесуалістами та криміналістами, так і практичними працівниками. І це є виправданим, адже ефективна протидія злочинності, завчасне виявлення та проведення якісного й повного розслідування кримінальних правопорушень неможливі без фіксування та дослідження фактичних даних, які в подальшому виступатимуть як докази.

Доказування є основою всього кримінального процесу. Одним з елементів процесу доказування є збирання доказів, яке відповідно до положень ст. 93 КПК України здійснюється шляхом проведення слідчих (розшукових) дій. Однак під час збирання доказів постає проблема конкуренції певних процесуальних дій. Зокрема, у слідчого виникає дилема: яку процесуальну дію слід провести з метою отримання фактичних даних, що містяться в речах чи документах (Азаров, Хабло, Конюшенко, 2015, с. 135). Найдієвішим способом збирання фактичних даних є проведення відповідного комплексу слідчих (розшукових) дій. У зв'язку із цим учені наголошують, що «слідчі (розшукові) дії посідають у структурі діяльності слідчого особливе місце, оскільки саме через їх провадження відбувається збирання, перевірка та оцінювання доказової інформації. Є всі підстави стверджувати, що інші процесуальні акти, які здійснює слідчий під час досудового слідства, безпосередньо не спрямовані на

здійснення функцій доказування, а створюють необхідні умови для провадження основних слідчих дій, пов'язаних з отриманням доказової інформації» (Лоза, 2003, с. 347).

Протягом багатьох десятиліть огляд був і залишається важливою та однією з найпоширеніших на практиці слідчих дій, за допомогою якої здійснюються збирання, перевірка й оцінка доказів, а також встановлюються інші обставини, що мають суттєве значення для відповідного кримінального провадження. Загалом, незважаючи на ухвалення у 2012 р. нового КПК України, проблематика реформування кримінального процесуального законодавства України залишається в полі зору науковців і практиків. Первинним індикатором цього є правозастосовна практика реалізації КПК України, системний аналіз якої вказує на невіршеність низки процесуальних аспектів, що негативно впливає на ефективне виконання завдань кримінального провадження. Отже, проблематика здійснення досудового розслідування, в тому числі проведення слідчих (розшукових) дій, не втрачає своєї актуальності.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою статті є аналіз доктринальних напрацювань і положень чинного КПК України стосовно проведення огляду як слідчої (розшукової) дії. Задля досягання поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: 1) розкрити поняття огляду як окремої самостійної слідчої (розшукової) дії; 2) визначити наявні в юридичній літературі підстави для класифікації

огляду; 3) виокремити дискусійні питання щодо регламентації та порядку проведення огляду як слідчої (розшукової) дії; 4) сформулювати авторське бачення вдосконалення норм чинного кримінального процесуального законодавства України в аспекті дослідження.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. З урахуванням мети і завдань дослідження під час написання статті використано загальнонаукові та спеціальнонаукові методи наукового пізнання. Основним методом став бібліографічний, застосування якого дало змогу узагальнити наукові дослідження, присвячені проблематиці процесуального інституту слідчих дій загалом та огляду як окремих слідчих (розшукових) дій зокрема.

Системно-структурний метод використано під час аналізу чинного кримінального процесуального законодавства України, нормами якого врегульовано порядок проведення огляду у кримінальному провадженні.

Порівняльно-правовий метод застосовано під час визначення спільних і відмінних рис щодо регламентації порядку проведення огляду за КПК України та деяких інших країн (Вірменії, Казахстану, Азербайджану, Білорусі).

Усі наведені вище методи наукового пізнання застосовувалися в комплексі, що дало змогу отримати об'єктивні й достовірні результати дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. На жаль, положення кримінального процесуального законодавства України, що передбачають процедуру проведення досліджуваної слідчої (розшукової) дії, не містять її визначення. Так, у ч. 1 ст. 237 КПК України зазначено лише мету проведення огляду – «... виявлення та фіксація відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення ...»¹. Такий стан речей не дозволяє належним чином усвідомити сутність і процесуальне значення огляду, а також створює певні труднощі у відмежуванні від інших, суміжних способів збирання та перевірки доказів.

В юридичній енциклопедії огляд визначено так: «Процесуальна дія слідчого, прокурора та суду, в ході якої за участю вказаних у законі осіб виявляються, безпосередньо сприймаються, оцінюються та фіксуються стан, властивості та ознаки матеріальних об'єктів, пов'язаних з подією, яка розслідується або щодо якої прово-

диться судовий розгляд з метою з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження» (Нор та ін., 2020, с. 544).

Погоджуємося з думкою Ю. П. Аленіна й О. О. Торбаса (2016, с. 192), що, незважаючи на розмаїття поглядів науковців щодо тлумачення огляду, можна виокремити такі його риси: а) огляд проводиться безпосередньо; б) огляд проводиться лише уповноваженими на те особами (слідчим або прокурором); в) огляд полягає у безпосередньому дослідженні (вивченні, спостереженні) предмета огляду; г) предметом огляду може бути виключно об'єкт матеріального світу; г) результати огляду фіксуються у спосіб, передбачений кримінальним процесуальним законодавством, – у протоколі.

На підставі детального аналізу приписів кримінального процесуального законодавства можна зробити висновок, що огляд – це слідча (розшукова) дія, яка полягає у безпосередньому сприйнятті (дослідженні, вивченні, спостереженні) слідчим, прокурором за участі передбачених КПК України учасників кримінального провадження місця події, місцевості, приміщень, трупа, предметів, документів та інших матеріальних об'єктів з метою виявлення і фіксації відомостей щодо обставин учиненого кримінального правопорушення.

Процесуальні вимоги щодо проведення досліджуваної слідчої (розшукової) дії знаходять свою регламентацію у положеннях як ст. 223 КПК України, що встановлюють загальні правила проведення всіх слідчих (розшукових) дій, так і статей 214, 237–239 КПК України, які безпосередньо передбачають правила проведення огляду. Так, у ст. 237 КПК України законодавець залежно від об'єкта огляду називає такі його види: місцевості, приміщення, речей та документів. Зауважимо, що на відміну від ч. 2 ст. 190 КПК України 1960 р., на жаль, у приписах вищевказаної норми зовсім не згадується огляд місця події, з проведення якого, як правило, і розпочинається будь-яке кримінальне провадження. Водночас про проведення огляду місця події йдеться не у спеціальній нормі, що безпосередньо присвячена всім видам огляду, а у ч. 3 ст. 214 КПК України, положеннями якої регламентується початок досудового розслідування: «Огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань»².

Про можливість проведення огляду місця події також згадується у приписах ч. 2 ст. 238 КПК України, що визначають порядок огляду трупа, який може здійснюватися одночасно з

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 28.10.2021).

² Там само.

оглядом місця події. До речі, подібний підхід законодавця з досліджуваного питання має місце у ст. 217 КПК Республіки Вірменія¹ та КПК Республіки Казахстан². Водночас за законодавством більшості країн пострадянського простору (наприклад, ч. 1 ст. 236 КПК Азербайджанської Республіки³, ст. 203 КПК Республіки Білорусь⁴, ч. 2 ст. 177 Киргизької Республіки⁵ тощо) з-поміж інших видів оглядів також передбачається огляд місця події.

В юридичній літературі традиційно однією з підстав для класифікації огляду є його об'єкт. За цією підставою зазвичай визначають такі види огляду: а) місця події; б) предметів; в) документів; г) трупа; ґ) ділянок місцевості і приміщень, які не є місцем події. Однак потрібно звернути увагу на те, що у цьому переліку немає огляду особи або її тіла. Також слід мати на увазі, що огляд може бути як самостійною слідчою дією, так і складовою іншої слідчої (розшукової) дії, зокрема огляду предмета, документа або трупа під час обшуку. Ці види огляду детально вивчені та докладно висвітлені в юридичній літературі і не викликають будь-яких заперечень.

Серед видів огляду вчені виокремлюють такі: огляд слідів машин і механізмів, комах та рослин; огляд тварин та їх трупів; огляд об'єктів енергетики; освідування особи тощо. Так, наприклад, О. Г. Шило (2019, с. 314) зазначає,

що оскільки приписи ст. 237 КПК України не передбачають, але і не забороняють огляду тварин, він також може бути здійснений із дотриманням загальних установлених для огляду правил. Метою такого огляду є встановлення належності тварини конкретній особі, сільськогосподарському підприємству, а також ознак, за якими її можна ототожнити.

Стосовно освідування деякі правники, наприклад Ю. В. Гаврилін (2004, с. 29), О. Г. Філіппов (2009, с. 220), К. О. Чаплинський (2010, с. 54), вважають, що воно є різновидом огляду зі специфічним об'єктом, яким є тіло живих осіб. Протилежної думки дотримуються В. І. Галаган, Ж. В. Удовенко (2017, с. 53), С. Ю. Карпушин (2016, с. 9) та інші, які вважають освідування самостійною слідчою (розшуковою) дією, що має специфічні мету і завдання, коло учасників і процесуальний порядок проведення. Ми погоджуємося з думкою, що освідування є самостійною слідчою (розшуковою) дією. Так, на перший погляд, освідування особи, якому присвячено окрему ст. 241 КПК України, як у процесуальному, так і у тактичному аспектах має багато спільного з оглядом. Однак цей факт ще не є підставою віднесення їх до однієї класифікаційної групи. Такий висновок дозволяє зробити аналіз низки статей КПК України, що регламентують проведення цих слідчих (розшукових) дій. Зокрема, процесуальне рішення про проведення освідування особи оформлюється постановою прокурора. Прийняття процесуального рішення для проведення огляду КПК України не передбачає. Суттєвим чинником для розмежування огляду та освідування також виступає можливість проведення освідування у примусовому порядку. Крім того, об'єктом освідування є тіло живої особи, а об'єктом огляду – матеріальна обстановка, предмети, документи тощо. Як відомо, огляд проводить сам слідчий, а отже, безпосередньо сприймає властивості й ознаки матеріальних об'єктів, що мають відповідне значення для кримінального провадження. У свою чергу, освідування в деяких випадках проводиться лікарем без безпосередньої участі слідчого (ч. 2 ст. 241 КПК України). Також під час освідування слідчий у певних випадках обмежений у застосуванні фотографування, відеозапису чи інших технічних засобів фіксації його ходу та результатів. Утім, норми КПК України, що регламентують проведення огляду, таких обмежень не містять. Вищевказане дає нам підстави вважати, що освідування є самостійною слідчою (розшуковою) дією.

На наше переконання, визначення великої кількості об'єктів матеріального світу і, відповідно, видів огляду не є виправданим.

¹ Уголовно-процесуальный кодекс Республики Армения : Закон Республики Армения от 01.07.1998 // ARLIS : сайт. URL: <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=82645> (дата звернення: 28.10.2021).

² Уголовно-процесуальный кодекс Республики Казахстан : Закон Республики Казахстан от 04.07.2014 № 231-V // Юрист : сайт. URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575852 (дата звернення: 28.10.2021).

³ Уголовно-процесуальный кодекс Азербайджанской Республики : Закон Азербайджанской Республики от 14.07.2000 № 907-IQ // Законодательство стран СНГ : сайт. URL: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=11597 (дата звернення: 28.10.2021).

⁴ Уголовно-процесуальный кодекс Республики Беларусь : Закон Республики Беларусь от 16.07.1999 № 295-3 // Юрист : сайт . URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30414958 (дата звернення: 28.10.2021).

⁵ Уголовно-процесуальный кодекс Кыргызской Республики : Закон Кыргызской Республики от 02.02.2017 № 20 // Министерство юстиции Кыргызской Республики : офиц. сайт. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/111530> (дата звернення: 28.10.2021).

Перш за все це пов'язано з тим, що перелік предметів матеріального світу не може бути вичерпним. Підтримуємо позицію Є. Д. Лук'янчикова та Б. Є. Лук'янчикова (2013, с. 269) стосовно того, що в загальній нормі про основні положення та правила огляду доцільно назвати найбільш поширені його види, підтверджені багаторічною слідчою та судовою практикою: місця події, місцевості, приміщень, трупа, предметів, документів. До того ж зазначений перелік науковці пропонують завершити словами «та інших матеріальних об'єктів». Ці положення мають знайти своє безпосереднє закріплення у приписах ч. 1 ст. 237 КПК України. Однак у зазначеній нормі має місце й інший недолік, на який слід звернути увагу. Так, виконання завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України, є однією з найважливіших гарантій захисту прав людини й основоположних свобод. Суттєву роль у забезпеченні реалізації зазначеного відіграє законність збирання доказів у ході досудового розслідування. Крім того, запорукою дотримання вимог законності під час названої діяльності є належне фіксування слідчих (розшукових) дій. Отже, фіксування ходу проведення огляду є частиною збирання доказів, під час якого слідчий, прокурор виявляють і збирають значний обсяг інформації, що в подальшому дозволяє сформувати базову інформаційну та доказову платформу досліджуваної події. Зміст процесуальної діяльності під час огляду не вичерпується лише сприйняттям слідів кримінального правопорушення та відображенням їх у свідомості слідчого, прокурора, необхідно, щоб отримана інформація була належним чином зафіксована. Отже, ідеальний образ, що існує у свідомості слідчого, прокурора як результат відображення слідів кримінального правопорушення, ще не є доказом, а щоб стати таким, він має бути закріплений у передбаченій КПК України процесуальній формі. З огляду на важливість окреслених аспектів законодавець небезпідставно виокремив питання фіксування кримінального провадження в окрему главу 5 КПК України. Однак положення кримінального процесуального законодавства не містять визначення поняття «фіксування». Крім того, у контексті цього питання зауважимо, що з незрозумілих причин у положеннях ч. 1 ст. 237 КПК України законодавець використовує термін не «фіксування», а «фіксація».

На наш погляд, фіксування кримінального провадження – це здійснювана в порядку, передбаченому КПК України, система процесуальних дій слідчого, прокурора, дізнавача, спрямованих на перетворення сприйнятої доказової інформації у форму, що забезпечує належне

збереження та використання отриманих даних у процесі доказування.

Окремо зупинимось на огляді місця події, оскільки це одна зі слідчих (розшукових) дій, яка може проводитися до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, адже зволікання з проведенням може призвести до втрати доказів. Як зазначає О. О. Юхно (2019, с. 318), одним із головних аспектів і проблемних питань досудового розслідування та розкриття злочинів є належне здійснення огляду місця події, під час якого у правозастосовній діяльності можливе допущення окремих недоліків і помилок. Слідчі мають правильно використовувати відповідну методику і тактику.

Щодо суб'єктів проведення огляду місця події, то, наприклад, С. О. Сорока (2014, с. 214) вважає, що проводити його може не лише слідчий, а й за його дорученням працівник оперативного підрозділу. Ми не можемо погодитися з такою точкою зору, оскільки вона не корелюється з вимогами КПК України. Підтвердженням цьому є положення п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України, які відносно оперативних підрозділів ще не мають відповідної юрисдикції, зокрема до моменту внесення відомостей до ЄРДР. До того ж складання такого доручення, потім його передання до оперативного підрозділу і, врешті-решт, безпосереднє виконання огляду місця події потребують певних часових меж.

Не викликає сумніву, що від належного проведення огляду місця події безпосередньо залежить законність і обґрунтованість прийняття подальших процесуальних рішень у відповідному кримінальному провадженні. Перш за все це пов'язано з тим, що дані, які не були належним чином зафіксовані у процесі розслідування, у більшості випадків неможливо відтворити шляхом виконання комплексу інших слідчих (розшукових) дій. Отже, безпосереднє сприйняття слідчим, прокурором обстановки на місці події та виявлення відповідних відомостей щодо обставин учиненого кримінального правопорушення дають необхідні вихідні дані для визначення як подальших напрямів розслідування, так і підстав для проведення інших процесуальних дій.

Звернемо увагу, що серед вітчизняних дослідників немає узгодженості з питань делегування повноважень від слідчого, прокурора щодо огляду місця події іншим учасникам кримінального провадження. Зокрема, О. А. Лучко (2020, с. 198–199) для підвищення ефективності розслідувань кримінальних проваджень пропонує в положеннях кримінального процесуального законодавства серед суб'єктів проведення огляду місця події передбачити уповноважену особу. На переконання автора,

«регламентація такого універсального статусу особи буде сприяти швидкому і своєчасному здійсненню огляду місця події, а значить – зростанню його ефективності. Крім того, він вважає, що це вирішить питання стосовно уникнення можливих спірних ситуацій щодо суб'єкта здійснення огляду місця події та приведе у відповідність інші нормативно-правові акти, зокрема Закон України “Про Національну поліцію”, у якому серед повноважень поліцейського визначено право поліцейського на проведення огляду особи, речі та/або транспортного засобу (ст. 34)». Однак із такою думкою важко погодитись, оскільки згідно з п. 3 ч. 1 ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію»¹ огляд поєднується з поверхневою перевіркою та є не слідчою (розшуковою) дією, а превентивним заходом. У разі виявлення слідів кримінального правопорушення під час проведення вищевказаних дій поліцейський має забезпечити їх схоронність та огляд відповідно до вимог ст. 237 КПК України. Крім того, поліцейський може провести огляд на підставі ст. 264 КУпАП². Отже, поверхневу перевірку слід розцінювати не як аналог огляду, а лише за деяких випадків як передумову для його проведення за правилами, передбаченими КПК України.

Варто відмітити, що важливу роль у забезпеченні належного проведення досліджуваної слідчої (розшукової) дії відведено саме спеціалісту. Аналіз змісту ст. 237 КПК України, яка регламентує проведення огляду, свідчить, що основним методом, який визначає зміст цієї слідчої (розшукової) дії, є безпосереднє сприйняття предметів і явищ зовнішнього світу. Таким чином, у ході таких дій слідчий, прокурор візуально сприймає навколишнє середовище, зосереджує увагу на пошуку та виявленні певних матеріальних об'єктів, які можуть мати значення для кримінального провадження. Слід погодитися з А. М. Лабезним (2014, с. 188), що надання слідчому права залучати для участі у провадженні слідчої дії спеціаліста створює можливість для глибокого вивчення предметів і явищ, які належать до сфери досудового розслідування. Використання спеціальних знань розширює обсяг і поліпшує якість отриманих фактичних даних, дозволяє більш повноцінно

та всебічно оцінити взаємозв'язок предметів і явищ, що мають значення для кримінального провадження. Отже, діяльність щодо виявлення, фіксації та вилучення відповідних об'єктів, які несуть у собі інформацію про вчинене правопорушення, як свідчить аналіз практики розслідування кримінальних правопорушень, здійснює саме спеціаліст.

На наш погляд, корисним є розгляд особливостей організації роботи слідчих оглядових груп (Crime Scene Units), що діють у США. На відміну від вітчизняних слідчих, які мають особисто оглядати місце події, відшукувати, фіксувати та вилучати докази, детектив, який розслідує злочин у США, може задіяти слідчі оглядові групи, що здійснюють огляд самостійно. Оглядові групи входять до складу Бюро з огляду місць події (The Crime Scene Investigations Bureau), до якого також входять експертні групи, що на місце події не виїжджають, а займаються дослідженням речових доказів у лабораторних умовах³. Залучення фахівців, які володіють спеціальними знаннями та навичками в різних галузях знань, дійсно заслуговує на увагу, але означений порядок огляду місця події стосується лише випадків учинення тяжких та особливо тяжких злочинів. На наше переконання, питання щодо залучення фахівців для проведення огляду місця події має вирішуватися слідчим, прокурором без урахування ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

Розгляду також потребують питання щодо залучення понятих до проведення зазначеної слідчої (розшукової) дії, регламентація яких має місце у приписах ч. 7 ст. 223 КПК України. Буквальне тлумачення цієї норми свідчить, що їх участь у проведенні огляду місцевості, приміщення, яке не є житлом чи іншим володінням особи, речей і документів не є обов'язковою. Отже, поняті можуть бути запрошені для участі лише за випадків, коли слідчий, прокурор вважатиме це за доцільне. Зазначимо, що позиції як науковців, так і практиків з окресленого аспекту неоднозначні, а інколи взагалі діаметрально протилежні. Вказане обумовлюється різними чинниками, одним з яких є відмова запрошеної слідчим особи через низку суб'єктивних та об'єктивних причин (а інколи і без причин) взяти участь у проведенні огляду як понятій.

На теренах пострадянського простору найбільш прогресивними щодо вищезазначеного є Грузія та країни Балтії (Латвія, Литва,

¹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 28.10.2021).

² Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 28.10.2021).

³ Duty Description for the Crime Scene Investigator // Crime Scene Investigator Network : сайт. URL: <http://www.crime-scene-investigator.net/dutydescription.html> (дата звернення: 28.10.2021).

Естонія), за законодавством яких обов'язкова участь понятих обмежена лише випадками проведення обшуку житла або інших процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням примусу (Котова, 2011, с. 43). Вважаємо, що участь понятих як під час проведення огляду місця події, так і під час багатьох інших слідчих (розшукових) дій є зайвою. Першим чинником є те, що на сьогодні більшість слідчих (розшукових) дій проводяться із застосуванням аудіо-, відеозапису, які додаються до матеріалів кримінального провадження. До того ж, як цілком слушно в контексті аналізу попереднього КПК України відмічала Н. В. Михайлова (2011, с. 232), відсутність регламентації в КПК України обов'язку та права слідчого перевіряти документи, що засвідчують особу понятого, дає можливість спотворення особистих даних понятими, адже переконались у тому, що фальсифікації не було допущено, практично неможливо. Відсутність законодавчої регламентації поведінки понятого під час проведення певної слідчої дії теж зумовлює багато питань. Крім того, як свідчить практика, дуже важко знайти

понятих у нічний час, а також для участі у складних або тривалих за часом слідчих діях.

ВИСНОВКИ. Резюмуючи викладене вище, можна зробити певні висновки.

По-перше, під оглядом пропонуємо розуміти слідчу (розшукову) дію, яка полягає в безпосередньому сприйнятті (дослідженні, вивченні, спостереженні) слідчим, прокурором за участі інших учасників кримінального провадження місця події, місцевості, приміщень, трупа, предметів, документів та інших матеріальних об'єктів з метою виявлення та фіксування відомостей щодо обставин учиненого кримінального правопорушення.

По-друге, підтримуємо точку зору, згідно з якою більш детального визначення потребують положення ст. 237 КПК України, зокрема стосовно законодавчого унормування огляду місця події.

По-третє, з метою уникнення порушення вимог закону слідчий, прокурор, дізнавач не повинен делегувати повноваження із проведення огляду місця події іншим «уповноваженим особам», зокрема оперативним працівникам.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Азаров Ю. І., Хабло О. Ю., Конюшенко Я. Ю. Окремі питання збирання доказів у кримінальному провадженні. *Юридична наука*. 2015. № 5. С. 132–141.
2. Аленін Ю., Торбас О. Особливості визначення юридичної підстави огляду транспортного засобу за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Юридичний вісник*. 2016. № 4. С. 191–197.
3. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / редкол.: В. Т. Нор (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2020. Т. 19: Кримінальний процес, судоустрій, прокуратура та адвокатура. 960 с.
4. Гаврилин Ю. В. Криминалистическая тактика и методика расследования отдельных видов преступлений в определениях и схемах : учеб. пособие. М. : Книжный мир, 2004. 332 с.
5. Галаган В. І., Удовенко Ж. В., Калачова О. М., Клочуряк С. С. Дотримання прав учасників кримінального провадження під час проведення освідування : монографія. Київ : Центр учб. літ., 2017. 160 с.
6. Карпушин С. Ю. Проведення слідчих (розшукових) дій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 22 с.
7. Котова А. А. Понятый як суб'єкт кримінально-процесуальної діяльності. *Адвокат*. 2011. № 2 (125). С. 42–45.
8. Кримінальний процес : підручник / О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін. ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2019. 584 с.
9. Лабезний А. М. Залучення спеціаліста для проведення окремих слідчих розшукових дій. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України*. 2014. № 2 (65). С. 187–193.
10. Лоза Ю. М. Система дій слідчого у процесі розслідування злочину. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2003. № 2. С. 340–347.
11. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Слідчий огляд: поняття та види. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 264–269.
12. Лучко О. А. Щодо суб'єктів проведення огляду. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. № 4, т. 31 (70). С. 235–241.
13. Михайлова Н. В. Проблеми участі понятих у кримінальному процесі України. *Право і суспільство*. 2011. № 6. С. 231–233.
14. Сорока С. О. Особливості виявлення та проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування контрабанди наркотичних засобів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2014. № 801. С. 212–217.
15. Филиппов А. Г. Криминалистика : учебник. М. : Высшее образование, 2009. 441 с.
16. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ, 2010. 560 с.

17. Южно О. О. Проблемні питання проведення огляду місця події та першочергових тактичних дій слідчого при розкритті й розслідуванні зґвалтувань. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. Т. 1, № 85. С. 311–320. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.85.311-320>.

Надійшла до редакції: 30.10.2021

КОНЮШЕНКО Я. Ю. ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПРОВЕДЕНИЯ ОБЗОРА КАК СЛЕДСТВЕННОГО (РОЗЫСКНОГО) ДЕЙСТВИЯ: ОТДЕЛЬНЫЕ ДИСКУССИОННЫЕ ВОПРОСЫ

Статья посвящена отдельным дискуссионным вопросам проведения осмотра как следственного (розыскного) действия. Обращено внимание на отсутствие законодательного толкования понятия «обзор», приведены доктринальные его определения и авторское видение правопонимания этого понятия. При определении видов осмотра поддержана позиция ученых о том, что освидетельствование является отдельным следственным (розыскным) действием, хотя имеет много общего с осмотром. Отдельное внимание уделено осмотру места происшествия как неотложному следственному (розыскному) действию, в ходе чего определено, что оперативные работники не имеют права его проводить. С учетом зарубежного опыта высказано мнение о необходимости отказа от участия понятых при проведении следственных (розыскных) действий.

Ключевые слова: *осмотр, освидетельствование, следственное (розыскное) действие, фиксирование уголовного производства.*

KONIUSHENKO YA. YU. PROCEDURAL ASPECTS OF THE CRIME SCENE INSPECTION AS AN INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIVITY: SOME ISSUES FOR DISCUSSION

The article is devoted to some debatable issues of the crime scene inspection as an investigative (search) activity. The importance of researching the issues raised in the article is due to the fact that in practice, conducting various types of inspections is the most common procedural action aimed at collecting and verifying evidence. Attention is drawn to the lack of legislative interpretation of the concept of “crime scene inspection” (the provisions of Article 237 of the CPC of Ukraine define only the purpose of this procedural action), and doctrinal definitions of its legal understanding are given. The author's definition of the term “crime scene inspection” is a direct perception (research, study, observation) by the investigator, prosecutor with the participants involved in criminal proceedings (provided by the CPC of Ukraine) of the scene, area, premises, corpse, objects, documents and other material objects to identify and record information on the circumstances of the criminal offense. The existing views of individual lawyers in the scientific literature, according to which the examination is a kind of crime scene inspection are critically analyzed. It is determined that the examination is an independent investigative (search) action, which has specific goals and objectives, the range of participants and the procedure. Particular attention is paid to the inspection of the crime scene as an urgent investigative (search) action, it is determined that operatives do not have the right to conduct it. It is argued that the content of procedural activities during the crime scene inspection is not limited to the perception of criminal offenses traces and their reflection in the minds of investigators, prosecutors, it is also necessary that the received information is properly enshrined in the CPC of Ukraine procedural form. Based on the experience of the United States, including the Crime Scene Units and The Crime Scene Investigations Bureau, it was concluded that during the crime scene inspection to identify, capture and seize relevant objects, which carry information about the circumstances of the criminal offense, a group of specialists from different fields of knowledge in accordance with their specialization but not one specialist should be involved according to Part 3 of Art. 237 of the PCP of Ukraine. Taking into account foreign experience, the opinion about the need to refuse the participation of witnesses during the investigative (search) actions has been expressed.

Key words: *inspection, examination, investigative (search) action, recording of criminal proceedings.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Конюшенко Я. Ю. Процесуальні аспекти проведення огляду як слідчої (розшукової) дії: окремі дискусійні питання. *Право і безпека*. 2021. № 4 (83). С. 229–235. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.4.25>.

Citation (APA): Koniushenko, Ya. Yu. (2021). Procedural aspects of the crime scene inspection as an investigative (search) activity: some issues for discussion. *Law and Safety*, 4(83), 229–235. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.4.25>.